

מערך ליום הזיכרון: אובדן והתמודדות - סיפורה של בת חן שחק ז"ל

מיועד לכיתות ד'ו' (מערך מותאם לכיתות ז'ט' מופיע בהמשך).

מטרות:

1. ציון יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה.
2. יצירת חיבור רגשי והבנה אמפתית למשפחות השכולות שאיבדו את יקיריהם בפעולות טרור.
3. קבלת השראה מההנצחה המיוחדת של משפחתה של בת חן שחק ז"ל ועידוד הכתיבה כדרך לפתרון קשיים יומיומיים.

משך הפעילות: שיעור אחד.

ציוד נדרש: חיבור מחשב לאינטרנט לצורך הפעלת קישורים אינטרנטיים.

הערה: כמעט בכל כיתה ישנם תלמידים שהם חלק ממשפחה שכולה או שבמשפחתם המורחבת שכלו קרוב משפחה. נוסף לכך, האבל הציבורי מעורר פעמים רבות את תחושות האבל הפרטי אצל ילדים אשר חוו אובדן שאינו קשור למלחמות ישראל, והם עלולים להיות רגישים ביום זה. חשוב להיות מודעים לכך ולהסביר שאם למישהו קשה מדי להיות בשיעור הוא יכול לצייר או רק להקשיב מבלי להשתתף.

מהלך הפעילות:

- הסבירו לתלמידים את הרקע לפעילות יום הזיכרון מתוך ההקדמה. הוסיפו כי בפעילות נעסוק בסיפור של משפחה אחת שאיבדה בת ובדרך המיוחדת שבה בחרו להנציח אותה ולצמוח מתוך האובדן.

הקדמה:

מלחמות ישראל והמאבק על זכותנו כעם יהודי לחיות במדינה עצמאית ודמוקרטית גבו במהלך השנים קורבנות רבים. ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל אנו מתייחדים וזוכרים את אלה אשר הקריבו את חייהם עבור כולם. עם זאת, חיינו כאן בארץ גבו קורבנות גם מאזרחים רבים אשר איבדו את יקיריהם בפעולות טרור ואיבה. ב-1998 החליטה מדינת ישראל להוסיף ליום הזיכרון גם את הנצחת חללי פעולות האיבה. חללים אלו נהרגו אך ורק בגלל היותם חלק מהעם הישראלי.

ככל שגיל החללים צעיר יותר האבל עלול להיות כואב יותר. איך מתמודדים עם האובדן? קשה להבין כיצד ניתן להתגבר על צער כל כך גדול. ישנן משפחות אשר שיתפו את הציבור באובדן שלהן ובדרך שבה בחרו להנציח את יקיריהם. כזו היא משפחת שחק אשר איבדה את בת חן, כשהייתה בת 15, בפיגוע שהתרחש בדיזנגוף סנטר ב-1996.

- **הסיפור של בת-חן ז"ל והוריה - "לכתוב בשבילי זה דבר נהדר":**
 העלו את [האתר להנצחת בת חן שחק ז"ל](#) וקראו מתוך דף הבית את הפרטים: בת חן נולדה בפורים ונהרגה בדיוק ביום הולדתה ה-15. כילדה אהבה לכתוב והספיקה לכתוב חמישה יומנים - הראשון בכיתה ד', והאחרון בחופשת הקיץ שבין כיתה ז' לכיתה ח'. הוריה מספרים כי הייתה מעורבת מאוד במתרחש סביבה, הושפעה מרצח יצחק רבין (נובמבר 1995, 4 חודשים לפני שנהרגה) וכתבה הספד שאותו שלחה ללאה רבין.

בהספד כתבה: *"דומה שאנחנו צדיין לא מצללים את אודף האקדה ולא מיניס
 צד כמה היא חמורה. הראש שלנו אמלא מופן המילה נפל וצכסיו הכל
 מתפורר כאילו הוא היה הראש ואנחנו האוף וכשהראש לא מתפקד עם האוף
 את".*

בהמשך היא שאלה: *"מאיפה הזכות לקחת את המתנה היפה ביותר - את
 החיים?"* - את השאלה החזקה הזו בחרו הוריה לחרוט על קברה.

- **התמודדות עם האובדן והקמת העמותה "להפוך טרגדיה למפעל חיים":**
 הבליטו עבור הילדים את המסר של העמותה:
 אהבתה של בת חן למילה הכתובה וכמיהתה לשלום היוו את הבסיס הרעיוני להקמת העמותה להנצחתה. מדי שנה, ביום הולדתה, מעניקה העמותה מלגות שמטרתן לעודד ולטפח את העשייה בתחומים המבטאים יותר מכל את רוחה של בת חן: הכתיבה, דו קיום והכמיהה לשלום.
תארו בפני הילדים את התמודדות המשפחה עם השכול:
 הוריה - אילת שחק, מורה במקצועה, שכתבה את עבודת התואר השני שלה על יומניה של בת חן, וצביקה שחק, סגן אלוף (במילואים), בעל אות המופת ממלחמת יום כיפור - מעבירים סדנאות ומפגשים, הכוללים מצגת וסרטון, קוראים מיומניה של בת חן ומספרים על ההתמודדות שלהם עם האובדן והשכול.
 בשיחה אישית עם אילת שחק היא מספרת: "אני חושבת שלחשוף תלמידים מכיתות ד' ומעלה לכוחו התרפויטי של היומן עוזר רבות לילדים, במיוחד באזור עוטף עזה".
 אילת שחק קוראת לכך "כוחם המשולש של היומנים":
 1. היומנים עזרו לבת חן ז"ל להתמודד עם החיים במדינה תחת טרור.
 2. היומנים עוזרים להוריה להתמודד עם האובדן.
 3. היומנים עוזרים לילדים אחרים להתמודד עם אובדן ועם טראומה.
 אילת שחק סיפרה על סדנאות שהעבירו היא ובעלה בעוטף עזה, אחרי מבצע "עופרת יצוקה", שבהן חילקו לילדים שפגשו את הספר שהוציאו וכן יומנים ריקים שיוכלו למלא בעצמם.

המשובים שקיבלו מהילדים במפגש היו חיוביים מאוד וחמים במיוחד.
ילדים רבים כותבים להורים באתר ומספרים עד כמה המפגש איתם עזר להם.
לדברי אילת שחק, סודו של היומן הוא בהיותו אישי, כך שהוא מעורר את הרצון להציץ לעולם של מישהו אחר. כמו כן, הטקסטים קצרים ופשוטים יחסית, וגם ילדים צעירים מתחברים אליהם בקלות.

דין:

הזמינו את התלמידים לדין פתוח ולא שיפוטי שבו יוכלו להביע את תחושותיהם ואת רגשותיהם כלפי סיפורה של בת חן ז"ל, ההתמודדות של המשפחה והרעיון לכתוב יומן.
הזמינו אותם לשתף: האם הם כותבים לפעמים יומן? האם כתבו בעבר? האם הראו למישהו? הזמינו אותם לכתוב יומן במשך שבוע, ולספר על תחושותיהם בכיתה.

הזמינו את התלמידים לבחור אילו קטעים נוספים היו רוצים לקרוא מתוך האתר. ניתן להיכנס לקטעים מתוך היומנים ולקרוא בכיתה, או להתרשם מהברכות המושקעות שכתבה לחברותיה.

לכיתות ז'-ט':

- משימת כתיבה משותפת: חלקו את התלמידים לקבוצות בנות 4-5 משתתפים בכל קבוצה. בקשו מכל קבוצה לבחור ראש קבוצה ורשם.
 - המשימה: להתנסות בתהליך של העלאת רעיונות בקבוצה וכתיבה משותפת. על כל קבוצה לתאר קטע מחיי הכיתה. עזרו לתלמידים לבחור אירועים מחיי הכיתה (טיול, פעילות מיוחדת, שיעור מוצלח) או לתאר "בוקר שגרתי בחיי הכיתה". הסבירו כי לצורך הכתיבה יש להתבונן במציאות ולתאר אותה מנקודת מבט של אחד המשתתפים או באופן כוללני. עברו בין הקבוצות ועזרו למשתתפים לגבש רעיונות ולהעלות אותם על הכתב
 - שיתוף במליאה: את תוצרי הקבוצות שתפו במליאה. הזמינו את התלמידים לכתוב יומן במשך שבוע מבלי לשתף אף אחד. בדקו איתם אם לדעתם יוכלו להיעזר ביומן כדי לאורר את תחושותיהם. בדקו את תחושותיהם שוב לאחר השבוע.
- הזמינו את התלמידים לכתוב משוב על תחושותיהם ומחשבותיהם לאחר שיעור זה באתר להנצחת בת חן ז"ל.